

Kyryliuk S. D. Innovative pedagogical system of institution of general secondary education as a condition of formation of social activity of pupils

The article describes the meaning of the concept of "pedagogical system". The author describes the features, patterns and structure of the pedagogical system. The peculiarities of multicomponent innovative pedagogical system aimed at forming social activity of students in general secondary education institutions are revealed. In particular, the functional and structural components of the innovative pedagogical system for the formation of students' social activity, their interconnections, and peculiarities of functioning are considered. It is noted that the structural components include the activities of teachers, students, administration and self-government bodies, as well as the goals and content of education, ways of communication, scientific and educational information, educational information space. Functional components include design, prognostic, anticipative, managerial, correction and evaluation, organizational, technological, constructive, communicative and social. The article also presents the formula of innovative pedagogical system. The article describes the features of managerial activity in the conditions of innovative pedagogical system, the necessity of correction and evaluation component is substantiated. Attention is drawn to the fact that the structural and functional components of the pedagogical system are characterized by mutual conditionality, paired bonds, which do not allow the system to collapse. Attention is drawn to the fact that the innovative pedagogical system of formation of social activity of students is a set of connected micro spaces, microenvironments that form a hierarchical system of educational institution aimed at achieving maximum educational effect and formation of social activity of students. The article draws attention to the fact that in the innovative pedagogical system the activity of all components, except general education, is aimed at forming the social activity of students, it is holistic and has integral properties.

Key words: pedagogical system, social activity of students, functional and structural components, educational and information space.

УДК 378.018.8:33-051

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.30>

Кірдан О. П.

**ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ
У КОНТЕКСТІ АКРЕДИТАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ І РОЗВИТКУ
ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Досліджено актуальні проблеми функціонування внутрішнього механізму забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти в контексті нових вимог до акредитації освітніх програм. Досягнення мети дослідження уможливило використання загальнотеоретичних методів: аналізу, синтезу, конкретизації, порівняння, узагальнення. Проаналізовано та схарактеризовано сучасне нормативно-законодавче поле й новації в проведенні акредитаційної експертизи освітніх програм; наголошено на зміні вимог до цільових, змістових, процесуальних, технологічних аспектів освітньої діяльності з реалізації освітніх програм професійної підготовки майбутніх економістів. На основі аналізу змістового наповнення понять «акредитація освітньої програми», «якість вищої освіти» та «якість освітньої діяльності» надано авторське визначення поняття «якість професійної підготовки майбутніх економістів» як сукупності набутих здобувачами вищої освіти інтегральної, загальних і фахових компетентностей, професійних знань, умінь і навичок, високого рівня готовності до розв'язання складних спеціалізованих завдань і практичних проблем в економічній сфері, що уможливають максимально повну професійну самореалізацію, професійне зростання, самовдосконалення й саморозвиток. Запропоновано та обґрунтовано шляхи підвищення якості професійної підготовки майбутніх економістів у контексті акредитації освітніх програм, а саме: сформувати й підтримувати на рівні закладу вищої освіти дієву систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності, налагодити внутрішньоуніверситетську субординацію, забезпечити її документальне та програмне підкріплення; регулярно проводити опитування студентів економічних спеціальностей (у тому числі онлайн) щодо якості освітньої діяльності й задоволення їхніх освітніх потреб, поширення позитивного досвіду студентоцентрованого навчання, викладання й оцінювання тощо; сприяти професійному розвитку викладацького персоналу шляхом упровадження внутрішньоуніверситетської системи підвищення кваліфікації.

Ключові слова: акредитація освітніх програм, внутрішня система забезпечення якості, професійна підготовка, якість професійної підготовки, майбутні економісти, освітній процес, заклади вищої освіти.

Система професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти потребує врахування сучасних освітніх викликів, системних інновацій і стратегічних напрямів розвитку вищої освіти, одним із яких є впровадження нового механізму акредитації освітніх програм. Різноманіття змін, упроваджуваних у діяльність закладу вищої освіти, істотно ускладнює процеси управління його розвитком, визначає необхідність розроблення інноваційних підходів до забезпечення якості професійної підготовки як складника внутрішньої системи забезпечення якості.

У дослідженнях вітчизняних учених: С. А. Калашнікової, С. М. Квіта, О. Л. Кірдан, В. Г. Кременя, В. І. Лугового, О. Ю. Оржель, Ж. В. Таланової та ін. – неодноразового наголошено на першочерговому завданні діяльності сучасних закладів вищої освіти – забезпеченні якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. У статті Т. Ю. Погорелової обґрунтовано важливість контролю якості освітнього процесу у ЗВО та виокремлено роль взаємодії викладача і студента як центральних суб'єктів навчального процесу

[4, с. 68–74]. Водночас, попри належне опрацювання вітчизняними вченими теоретичних засад забезпечення якості професійної підготовки фахівців, проблема забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів у контексті акредитації освітніх програм і розвитку внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності дотепер не була предметом наукового аналізу. З огляду на напрацьоване нормативно-законодавче поле з акредитації освітніх програм, це завдання набуває надзвичайної актуальності, адже нині суттєво змінено акценти з формальних показників забезпечення акредитаційних і ліцензійних вимог до провадження освітньої діяльності на цільові, змістові, процесуальні, технологічні аспекти діяльності закладів вищої освіти щодо реалізації освітніх програм.

Мета статті – виокремити й обґрунтувати шляхи підвищення якості професійної підготовки майбутніх економістів у внутрішньоуніверситетській системі забезпечення якості освітньої діяльності.

Нормативно-законодавче поле акредитації сформовано Законами України «Про освіту» і «Про вищу освіту», статутом Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (далі – НАЗЯВО), Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, тощо. Упродовж 2019 р. НАЗЯВО напрацьовано необхідний організаційний і науково-методичний супровід щодо практичного втілення нового механізму акредитації освітніх програм.

Метою акредитації, відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (2019 р.), є:

- 1) установлення відповідності якості освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою визначеним критеріям;
- 2) допомога закладам вищої освіти у визначенні сильних і слабких сторін освітньої програми й освітньої діяльності за цією програмою;
- 3) надання всім заінтересованим сторонам інформації про якість освітньої програми й освітньої діяльності за освітньою програмою;
- 4) посилення довіри до вищої освіти в Україні;
- 5) сприяння інтеграції українських закладів вищої освіти до Європейського простору вищої освіти [5].

У Положенні конкретизовано поняття «акредитація освітньої програми» як «оцінювання якості освітньої програми та освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти, спроможності виконання вимог стандарту, а також досягнення заявлених у програмі результатів навчання відповідно до критеріїв оцінювання якості освітньої програми» [5]. Принагідно зазначимо, що в Національному освітньо-науковому глосарії визначено поняття «якість вищої освіти» як відповідність результатів навчання вимогам, установленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти й/або договором про надання освітніх послуг [2, с. 99], і «якість освітньої діяльності» як рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти й відповідає вимогам, установленим законодавством і/або договором про надання освітніх послуг [2, с. 99].

Аналіз змістового наповнення понять «акредитація освітньої програми», «якість вищої освіти» та «якість освітньої діяльності» уможливує надати авторське тлумачення поняття «якість професійної підготовки майбутніх економістів» як сукупність набутих здобувачами вищої освіти інтегральної, загальних і фахових компетентностей, професійних знань, умінь і навичок, високого рівня готовності до розв'язання складних спеціалізованих завдань і практичних проблем в економічній сфері, що уможливають максимально повну професійну самореалізацію, професійне зростання, самовдосконалення й саморозвиток.

Отже, якість професійної підготовки майбутніх економістів є результатом освітньої діяльності закладу вищої освіти з реалізації освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми професійної підготовки майбутніх економістів на певному освітньому рівні. Вона залежить від ступеня досяжності критеріїв оцінювання якості освітньої програми підготовки майбутніх економістів; відповідності освітньої програми стандарту вищої освіти; спроможності ЗВО виконання вимог стандарту й досягнення заявлених в освітній програмі результатів навчання тощо.

Нова процедура акредитації освітніх програм вимагає від закладів вищої освіти швидкого реагування на низку нововведень, основними з яких критерії, що застосовуються закладом вищої освіти для підготовки відомостей про самооцінювання освітньої програми, а також НАЗЯВО, його галузевими експертними радами й експертами під час проведення акредитації; забезпечення ефективності внутрішньої системи забезпечення якості; розроблення низки нових документів (силабус тощо) з організації освітнього процесу тощо. На наш погляд, розроблення силабусу сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутніх економістів, упровадженню студентоцентрованого, результат-орієнтованого та компетентнісного підходів, адже він передбачає озвучення вимірюваних цілей, які викладач ставить перед своєю дисципліною, орієнтує освітній процес на опанування компетентностей, набуття здатностей. Аналіз нормативних документів щодо нової процедури акредитації дає змогу констатувати, що визнання освітніх програм з підготовки фахівців економічних спеціальностей акредитованими гарантуватиме належну якість професійної підготовки.

На основі аналізу Рекомендацій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості [7], Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти [8], Рекомендацій для покращення якості вищої освіти в Україні [6], саморефлексії власної адміністративної та викладацької діяльності нами виокремлено актуальні про-

блеми внутрішнього забезпечення якості освітніх програм з економічних спеціальностей та освітньої діяльності закладу вищої освіти з їх реалізації й окреслено шляхи їх удосконалення, а саме:

1. Якість професійної підготовки майбутніх економістів залежить від сформованості й підтримання на рівні закладу вищої освіти внутрішньої системи забезпечення якості.

Одним із найдоцільніших шляхів побудови внутрішньоуніверситетської системи забезпечення якості освіти є створення спеціального підрозділу. Наприклад, в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини з 26.01.2015 започатковано діяльність Центру забезпечення функціонування системи управління якістю освітньої діяльності, основними завданнями діяльності якого є:

– реалізація політики університету щодо забезпечення якості освітніх послуг, практична реалізація плану впровадження системи управління якістю;

– розроблення пропозицій, проєктів документів для ректора та вченої ради щодо вдосконалення нормативно-правової бази організації навчально-виховного процесу й системи управління якістю освітньої діяльності;

– участь у розробленні й удосконаленні методик: рейтингування кафедр університету; рейтингового оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників університету; моніторингу якості підготовки фахівців тощо;

– використання досвіду й потенціалу провідних вітчизняних і закордонних ЗВО щодо формування системи управління якістю освітньої діяльності;

– координація діяльності кафедр, факультетів, інститутів щодо забезпечення якості вищої освіти;

– якісне і своєчасне надання інформації про офіційні вимоги до якості освітньої діяльності, а також про ступінь відповідності діяльності університету цим вимогам;

– надання методичної допомоги в проведенні ректорських контрольних робіт, комплексних контрольних робіт тощо;

– збирання, аналіз та узагальнення інформації про якість освітніх послуг;

– проведення перевірок стану управлінської діяльності із забезпечення якості освіти в структурних підрозділах університету;

– аналіз результатів і підсумків навчання студентів і роботи екзаменаційних комісій;

– організація проведення контролю залишкових знань студентів, ректорських контрольних робіт; дослідження рівня об'єктивності оцінювання знань студентів тощо [3, с. 207–208].

2. Наявність і дієвість внутрішньоуніверситетської субординації в забезпеченні належного рівня функціонування системи забезпечення якості; документальне та програмне підкріплення внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти. Заслуговує на увагу рекомендація щодо розподілу повноважень, «оскільки забезпечення якості виступає завданням для цілої університетської громади та всіх структурних підрозділів ЗВО, відповідно викладацький персонал, здобувачі вищої освіти, представники адміністрації і допоміжних служб – всі розділяють відповідальність за якість університету в рамках своїх повноважень» [7]. З огляду на викладене вище, доречним є закріплення на рівні внутрішньоуніверситетських документів особливостей взаємодії між структурними підрозділами. Наприклад, у практиці діяльності із забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів Центр забезпечення функціонування системи управління якістю освітньої діяльності УДПУ в межах своїх функціональних компетенцій та з метою успішного виконання покладених на нього завдань взаємодіє з кафедрами Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти – з питань організації освітньої діяльності, моніторингу якості вищої освіти; з навчально-методичним відділом, науково-методичною радою університету, науково-методичною комісією інституту, кафедрами – з питань моніторингу, звітності, проєктування й координації із забезпечення якості освітньої діяльності; з відділом ліцензування, акредитації та моніторингу якості освіти – з питань організації проведення контролю залишкових знань і ректорських контрольних робіт студентів економічних спеціальностей; дослідження рівня об'єктивності оцінювання знань майбутніх економістів; з відділом інформаційних технологій, центром дистанційного навчання тестових технологій – з питань діяльності комп'ютерного класу з тестування й діагностики знань студентів економічних спеціальностей; з відділом кар'єрного зростання та профорієнтаційної роботи – з питань моніторингу якості формування контингенту студентів економічних спеціальностей; з відділом кадрів, відділом заочного та дистанційного навчання, відділом по роботі з іноземними студентами та іншими службами університету – з питань, що входять до компетенції зазначених структурних підрозділів [3, с. 209–210].

3. Проведення регулярних опитувань студентів економічних спеціальностей (у тому числі онлайн) щодо якості освітньої діяльності й задоволення освітніх потреб здобувачів вищої освіти, поширення позитивного інноваційного досвіду навчання, викладання й оцінювання, усунення негативних практик тощо. Досвід власної науково-педагогічної та адміністративної діяльності в закладі вищої освіти довів ефективність проведення опитувань на початку кожного семестру й/або перед проведенням семестрового підсумкового контролю.

Результати опитувань студентів економічних спеціальностей Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини були предметом обговорень на засіданнях кафедр, інституту, університету (навчально-методична рада, вчена рада й інших зібраннях) із обов'язковим залученням представників орга-

нів студентського самоврядування, здобувачів вищої освіти, інших стейкхолдерів. Отже, необхідним вважаємо створення рівних можливостей і напрацювання єдиних підходів до проведення онлайн опитувань для здобувачів вищої економічної освіти вітчизняних закладів вищої освіти.

Ефективним шляхом налагодження комунікації з випускниками економічних спеціальностей вітчизняних закладів вищої освіти є діяльність Асоціації випускників закладу вищої освіти, святкування Дня випускника тощо. Проведення опитувань, анкетувань і робота фокус-груп випускників економічних спеціальностей дає змогу не тільки внесення коректив і перегляд освітніх програм економічних спеціальностей, а й рівні університету сформувати дієву стратегію професійної підготовки майбутніх економістів; забезпечити конкурентоспроможність випускників на ринку праці; сприяти формуванню комунікативних, соціальних тощо компетентностей, а тому й успішне кар'єрне зростання випускника ЗВО.

4. Внутрішньоуніверситетська система підвищення кваліфікації та професійного розвитку викладацького персоналу. За рекомендаціями НАЗЯВО, «у контексті запровадження внутрішньої системи забезпечення якості це стосується насамперед навичок викладання. Підвищення кваліфікації викладачів є інституційним обов'язком ЗВО. Може організовуватися як самим ЗВО, так і в співпраці з іншими ЗВО, професійними вітчизняними та міжнародними партнерами. Відповідні програми підвищення кваліфікації затверджуються Вченими радами ЗВО з пізнішою видачею сертифікатів» [7]. У публікаціях вітчизняних науковців деталізовано особливості діяльності Центру професійного розвитку викладачів УДПУ імені Павла Тичини [1] тощо. Закріплення в чинному освітньому законодавстві автономії закладів вищої освіти дає змогу використовувати й апробувати найефективніші форми, методи та засоби підвищення кваліфікації та професійного розвитку викладацького персоналу.

Висновки. Для підвищення якості професійної підготовки майбутніх економістів у контексті акредитації освітніх програм вважаємо доцільним сформувати й підтримувати на рівні закладу вищої освіти дієву систему забезпечення якості освітньої діяльності, налагодити внутрішньоуніверситетську субординацію та забезпечити її документальне й програмне підкріплення; регулярно проводити опитування студентів економічних спеціальностей (у тому числі онлайн) щодо якості освітньої діяльності й задоволення освітніх потреб, поширення позитивного досвіду студентоцентрованого навчання, викладання та оцінювання, усунення негативних практик тощо; сприяти професійному розвитку викладацького персоналу шляхом упродовження внутрішньоуніверситетської системи підвищення кваліфікації.

Подальшими перспективами дослідження в зазначеному напрямі є визначення й обґрунтування підходів, показників і критеріїв оцінювання якості вищої освіти й освітньої діяльності в умовах європейської інтеграції.

Використана література:

1. Кірдан О. Л. Система підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти: досвід Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. *Управління якістю підготовки фахівців* : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : ОДЕКУ, 2019. С. 78–80.
2. Національний освітньо-науковий глосарій. Київ : Конвіпрінт, 2018. 524 с.
3. Організація освітнього процесу у ВНЗ : зб. норматив. докум. за 2015 р. / уклад. О. І. Безлюдний, А. М. Гедзик, О. Л. Кірдан, О. М. Коберник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. Т. 1. 211 с.
4. Погорелова Т. Ю. Сутнісні характеристики якості вищої освіти як основа управління процесом професійної підготовки сучасного фахівця. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2017. № 56/57. С. 68–74.
5. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19>.
6. Рекомендації для покращення якості вищої освіти в Україні. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Додаток-2.-Рекомендації-для-покращення-якості-вищої-освіти-в-Україні.pdf>.
7. Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Рекомендації-НАЗЯВО-стосовно-внутрішнього-забезпечення-якості.pdf>.
8. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ : ТОВ «Поліграф плюс», 2015. 32 с.

References:

1. Kirdan, O. L. (2019) Systema pidvyshchennia kvalifikatsii naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv zakladu vyshchoi osvity: dosvid Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny [Advanced Training System for Scientific-Pedagogical Workers of Higher Education Institution: Experience of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. *Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Metodical Conference «Quality Management Training»* (pp. 78-80). Odesa: ODEKU [in Ukrainian].
2. National Health Scientific Glossary (2018) [in Ukrainian].
3. Bezliudnyi, O. I., Hedzyk, A. M., Kirdan, O. L. & Kobernyk, O. M. (2017) *Orhanizatsiia osvitnoho protsesu u VNZ: zb. normatyv. dokum.* [Organization of educational process in universities: Coll. standard. document.]. (Vol. 1). Uman: Vizavi [in Ukrainian].
4. Pohorielova, T. Yu. (2017) Sutnysni kharakterystyky yakosti vyshchoi osvity yak osnova upravlinnia protsesom profesiinoi pidhotovky suchasnoho fakhivtsia [Essential characteristics of the quality of higher education as the basis for the management of professional education of a modern specialist]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity – Poblems of engineering pedagogic education*, 56/57, 68–74 [in Ukrainian].
5. Polozhennia pro akredytatsiiu osvitnikh prohran, za yakymy zdiisnuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity, zatverdzhenoho nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 11.07.2019 r. № 977 [Regulations on the accreditation of

- educational programs for the preparation of higher education applicants] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19> [in Ukrainian].
6. Rekomendatsii dlia pokrashchennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini [Recommendations for improving the quality of higher education in Ukraine] Retrieved from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Dodatok-2.-Rekomendatsii-dlia-pokrashchennia-iakosti-vyshchoi-osvity-v-Ukraini.pdf> [in Ukrainian].
 7. Rekomendatsii Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity stosovno zaprovadzhennia vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti [Recommendations of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education regarding the implementation of the internal quality assurance system] Retrieved from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Rekomendatsii-NAZiAVO-stosovno-vnutrishnoho-zabezpechennia-iakosti.pdf> [in Ukrainian].
 8. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area ESG-2015. Kyiv: TOV «Poligraf plyus», 2015. [in Ukrainian].

Kirdan O. P. The quality of professional training of future economists in the context of the accreditation of education programs and development of the internal provision of security

The actual problems of internal mechanism of quality assurance of future economists' professional training in higher education institutions of Ukraine in the context of accreditation of educational programs are investigated. The achievement of the research purpose made possible the use of general theoretical methods: analysis, synthesis, specification, comparison, generalization, classification. The current regulatory and legislative field of accreditation examination is characterized; stressed on changing requirements for targeted, substantive, procedural and technological aspects of educational activities for the implementation of educational programs for the training of future economists. On the basis of content analysis of the concepts of «the accreditation of the educational program», «the quality of higher education» and «the quality of educational activity», the concept of «the quality of training of future economists» is defined. Proposed and substantiated ways to improve the quality of training of future economists, namely: to form and maintain an effective system of internal quality assurance of higher education at the level of higher education institutions; to establish the internal university subordination, to provide its documentary and programmatic support; the regularly conduct surveys of students of economic specialties (including online) on the quality of educational activities and the satisfaction of their educational needs, the dissemination of positive innovative learning experiences, teaching and assessment, the elimination of negative practices, etc.; promote the professional development of teaching staff through the introduction of an in-service training system.

Key words: accreditation of educational programs, internal quality assurance system, vocational training, quality of vocational training, future economists, educational process, institutions of higher education.

УДК 37.013.42(438)«2004/2012»

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.31>

Козым С. Я.

**РОЗВИТОК НАУКОВИХ НАПРЯМІВ ПЕДАГОГІКИ ПРАЦІ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ (2004–2012 РР.)**

У статті представлено ретроспективний аналіз розвитку наукових напрямів педагогіки праці Республіки Польща (2004–2012 рр.). Висвітлено наукові бачення щодо означеного питання польських учених, зокрема К. Жегналека, Т. Новацького, С. Качора, Р. Герлаха та С. Квятковського. Окреслено десять напрямів педагогіки праці за Т. Новацьким (телеологічні питання, професієзнавство, зміст освіти, система освіти, теоретичні основи методологічних досліджень, професійна орієнтація, професійна підготовка і професійний розвиток, навчально-методичне забезпечення, управління процесом підготовки, професійна майстерність). Зауважено, що науковець С. Квятковський, урахувавши зміни на ринку праці, розробив систематизацію напрямів досліджень, які звелися до професієзнавства; професійного консультування; стандартів професійних кваліфікацій; неперервного навчання. Стисло розглянуто ідею Національних і Європейських рамок кваліфікацій (ЄРК). Окреслено рамку кваліфікацій для вищої освіти Польщі. Зауважено, що на Національні рамки кваліфікацій поклали подвійну функцію: ідентифікувати й урахувати особливості наявних у країні підходів до опису кваліфікацій і стати інструментом змін там, де кваліфікації не відповідали тогочасним потребам і цивілізаційним викликам, а отже, положенням Європейських рекомендацій щодо побудови рамок кваліфікацій.

Подано статистику безробіття Республіки Польща (2004–2014 рр.). Відмічено, що безробіття – це ситуація, у якій люди працездатного віку, що здатні й готові працювати в типових умовах, залишаються безробітними, незважаючи на пошуки праці. Водночас порушено проблему еміграції заробітчан-поляків. Наголошено, що відкриття ринку праці ЄС варто трактувати як форму вдосконалення, підвищення професійної кваліфікації поляків, а не як ґрунтовну програмну пропозицію ЄС для Польщі.

Ключові слова: педагогіка праці, професійна освіта, професійна підготовка і професійний розвиток, кваліфікації, ринок праці, безробіття, еміграція.

Процес розвитку наукових напрямів педагогіки з досвіду країн, які є членами Європейського Союзу, для України є актуальним і на часі. Вступивши до ЄС (1 травня 2004 р.) Республіка Польща вирішила для себе широке коло економічних, політичних і соціальних проблем щодо покращення життя своїх громадян. Практично в усіх напрямках розвитку суспільства простежується тенденція перетворень та адаптації до західно-європейських стандартів, зокрема в освіті та професійній підготовці фахівців.